

Tud teuc'h o c'horf Al lard-fall oc'h aloubiñ an douar

Pa oa bet roet da c'houzout e veze dañjerusoc'h ar C'hovid-19 gant an dud teuc'h, em boa soñjet e vefe drastus e efed er Stadoù-Unanet pa ouien e oa kalz muioc'h eus ar seurt tud eno eget en Europa. Ne oan ket faziet, siwazh. Koulskoude, kalz broioù estreget re Amerika an Norzh a ra al lard fall e reuz enno. Gwashoc'h eo e efed e Frañs eget ar gwallzarvoudoù war an hent, da skouer. Hiviziken e kresk ar c'hleñved-se ivez e kêrioù bras ar broioù war hent an diorren dre ma veze vez debret muioc'h-muiañ enno meuzioù sukret ha druz marc'had-mat fardet buan diwar goust meuzioù hengounel koustusoc'h hag hiroc'h da geusturenniñ.

Re dev eo 60% eus annezidi ar Stadoù-Unanet ha gant kalz bugale eno e vez tapet un doare diabet.

Tony Alter / Wikimedia Commons © 2020

dastum a ra ar c'horfoù pour-vezioù evit derc'hel o nerzhioù pa zeu an diouer a voued. Ur mod efedus e oa bet kantvedoù-pad evit gouzañv ar prantadoù kernez. Seul vuioc'h a lard a c'helle fardañ ar c'horfoù, seul vuioc'h a nerzhioù a veze enno evit chom bev betek distro ar builhentez. Ur c'hemm bras zo bet degaset er modoù bevañ gant sevenadur ar burevioù hag ar c'hirri-tan. N'o devez ket ar c'horfoù ezhomm da zispign kement-se a energiezh ken ha n'o devez ket ezhomm ivez da dalañ ouzh ar verrentez ken. Boued a vez kavet aes a-hed ar bloaz, meuzioù lipous hag a zegas betek re a galoriennoù d'ar c'horfoù, ha n'eo ket hepken abalamour ma ne vezont ket lakaet d'ober labourioù da c'hwaziñ evel gwechall. E-giz-se e vez dastumet lard fall gant ar re a vez graet

o c'horfoù evit chom bev e-pad ar prantadoù kernez a ranke gouzañv tud an amzer gozh alies endra ma chom moan ar re a vefe bet falc'het buan e-kerzh ar seurt prantadoù. Ur rivin e c'hell bezañ an emdroadur-se evit ar yec'hed rak degas a ra al lard fall betek 22% a zigresk d'an oad a c'heller tizhout. Kollet e vefe gant lod trizek bloavezh eus o buhez abalamour d'an teuc'hder rak degas a ra al lard fall kleñvedoù liesseurt evel ar c'hign-bev hag an diabet. Noazus e vefe ivez evit ar galon, ar gwazhied, ar c'higennoù hag an eskern.

➔ EFED SPONTUS AR SUKR

Kiriek e vez ivez industriezh ar fardañ boued d'an emdroadur-se, peurgetket er Stadoù-Unanet lec'h ma vez kreñv pouez politikel an embregerezhioù. Bras-

spontus eo kiriegezh industriezh ar sukr, dreist-holl, e kresk an deuc'hded er bed. Re a sukr zo er boued gwerzhet er stalloù hiziv an deiz. Ne veze ket graet kement-se gant ar sukr evit fardañ boued betek eil hanterenn ar c'hantved diwezhañ. Dont a rae ar sukr eus mel ar ruskennoù hag eus ar frouezh gwechall gozh. Edo ar c'horf evit padout hep ar seurt pour-vezioù. Gant ampez ar fekuleged e veze degaset ar glukoz a oa ezhomm en empenn. Muioc'h a sukr a voe bevezet pa voe gounezet korz-sukr en trevadennoù, ha diwezhatoc'h ar beterebezh-sukr. Dont a ra bremañ ivez eus ar chug maiz hag eus ar siros glukoz fruktoz, danvezioù hag a vez bras an ezhomm anezho en industriezh fardañ boued, implijet ma vezont evit mirout mat ar meuzioù skornet, da skouer. Kavet e vez sukr er meuzioù sall

A-gleiz, ur skritell savet gant Ministrerezh ar Yec'hed e Chile, evit brudañ an tikedennoù du lakaet dre ret ouzh ar boued a c'heller prenañ er stalloù ma 'z eus enne re a sukr, re a holen, re a galoriennoù ha/pe re a druzonioù peurvec'h, evel war ar voutailhad ketchup, a-zehoù, da skouer.

Aeveraal / Wikimedia Commons © 3.0

zoken. Produet e vez sukr gant 119 a vroioù hiziv an deiz ha bevezet ez eus bet 175 milion a donennadoù e 2016. A-feur ma kresk ar gounidoù war genwerzh an danvez-se e kresk, siwazh, niver ar re tapet gant kleñvedoù degaset gantañ.

➔ AN EMBREGEREZHIOÙ FARDAÑ BOUED TAMALLET

Ur strategiezh par da hini ar Maffia zo e meur a vro gant kompagnunezhioù industriel ar boued evit stourm a-enep ar bolitikourien a ginnig lezennoù war ar seurt kenwerzh evit gwareziñ yec'hed an dud. Gwerzhet e vez en Amerika an Norzh ur sammad boued a zegas div wech muioc'h a galoriennoù eget na vefe ezhomm gant ar boblañs. Hep un hevelep dibab ne c'hellje ket an embregerezhioù-se kenderc'hel d'ober berzh. O seizh gwellañ a reont evit kuzhat disoc'h an enklaskoù skiantel a c'hellfe noazout ouzh ar berzh-se. Pa vez rebechet efedoù fall ar sukr war ar yec'hed e implij lobi industriel ar sukr, da skouer, ur strategiezh hag a oa bet hini industriezh ar butun evit difenn an danvez binimus produet ganti, da lavarout eo goprañ klaskerien a c'hellfe reiñ da gompren ar c'hontrol. Embann a ra ar skiantourien-se e vefe meur a orin d'an teuc'haat hag e vefe druzoni ar c'hig hag an diouer a sport

kaozioù pennañ emastenn ar c'hleñved-se. Un ezhomm e vefe ar sukr evit ar c'horf hervez rak degas a rafe energiezh dezhañ (ar pezh zo gwir met hep mont keid-all ganti).

N'eus ket da souezhiñ o klevet e vez re dev 60% eus annezidi ar Stadoù-Unanet gant kalz bugale eno e vez tapet ur seurt diabet hag a veze graet anezhañ gwechall "diabet an dud deuet". War wellaet ez afe yec'hed an Amerikaned a-dra-sur ma asantfent kreskiñ pouez al legumaj en o meuzioù, met re zister e chom er Stadoù-Unanet nerzh ekonomikel ha kevredigezhel al legumajerien evit aozañ ar bruderezh a lakafe o c'henvroidi da gompren e vez modoù ya'husoc'h da derriñ o naon. Estreget ar boued a laka ar c'horfoù da zont teuc'h. Ar boaz da zebriñ da n'eus forzh peseurt koulz eus an deiz a c'hell bezañ noazus d'ar c'horf ivez. Lakaet ez eus bet anat gant un enklask, da skouer, e c'hell ar c'horf mont war bounneraat ma ne vez debret nemet ur pred da serr-noz, ennañ daou vil a galoriennoù, e-skoaz ma vez kollet lard pa vez debret ar memes pred diouzh ar mintin.

➔ EFED UN DIVAEZIADEG KREÑV

Kreskiñ a ra niver ar re deuc'h en holl rannvedoù. Kreñv eo ar c'hresk e Brazil,

India, Sina ha, zoken, en Afrika lec'h ma vez kavet kalz tud o c'houzañv diwar an diouer a voued koulskoude. E lec'hioù zo eus an inizi Antilhez e vefe teuc'h o c'horf gant ouzhpenn an hanter eus an dud, paouezet ma oa bet a-daol-trumm gant ul lodenn anezho d'ober gant ur boued hengounel fardet gant ed, gwrizioù ha torzhelloù, ur boued alies neudennus ha dister pouez an druzonioù ennañ, evit bevezñ ur boued a zegas dezho kalz muioc'h a galoriennoù. Seul greñvoc'h e vez an emdroadur-se er broioù-se pa vezont o c'houzañv un divaeziadeg a laka o c'hêrioù bras d'en em astenn muioc'h-muiañ, disheñvel bras ma 'z eo deuet ar modoù bevañ da vezañ en endrioù nevez-se diouzh re ar maezioù chomet solutoc'h an hengoun enno.

Koulskoude ez eus bet divizet gant stadoù zo, e Chile da skouer, talañ ouzh ar gudenn en un doare lezennel efedus. Er vro-se, abaoe 2016, e rank ar broduriere reiñ titouroù resis d'ar vevezerien diwar-benn ar boued hag an evajoù gwerzhet ganto er stalloù. Pa vez re a sukr, re a holen pe re a druzoni en o danvezioù e rankont lakaat un diketenn zu war ar pakad pe war ar voutailh ha berzet e vez ar bruderezh evito er mediaoù ouzhpenn-se.

PaM